

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้
ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้

Causal Factors Influencing Student Persistence in Pathum
Thani Provincial Office of Learning Encouragement Under
The Department of Learning Encouragement

เพียงหทัย แก้วดวงงาม

Pianghathai Kaewduangngam

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Graduate School, Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author, Email: pianghathai.k @ ku.th

Received: 2025-05-31; Revised: 2025-10-30; Accepted: 2025-10-31

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ 2) เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา และ 3) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดเรื่องความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางวิชาการและสังคม การรับรู้ความสามารถของตน และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 387 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตน และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุด ($B = 0.62, p < .001$) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ชัดเจน โดยมีความสัมพันธ์ทางอ้อมระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนกับการคงอยู่ผ่านความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ($B = 0.41, p < .001$) และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมกับการคงอยู่ผ่านความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ($B = 0.28, p < .01$) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก ($\chi^2 = 94.75, df = 82, p = 0.16, GFI = 0.95, AGFI = 0.91, CFI = 0.98, RMSEA = 0.031$) องค์ความรู้จากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายหรือแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการคงอยู่ของนักศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : การคงอยู่ของนักศึกษา, ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย, การบูรณาการทางวิชาการ, การรับรู้ความสามารถของตน, โมเดลเชิงสาเหตุ

Abstract

This research article aimed to (1) study the causal factors influencing the retention of students under the Pathum Thani Provincial Office for Non-Formal and Informal Education, (2) develop a causal model of factors affecting student retention, and (3) verify the consistency of the developed model with empirical data. This study employed a quantitative research methodology, using concepts such as goal commitment, academic and social integration, self-efficacy, and participation behavior as the research framework. The sample consisted of 387 upper secondary school students expected to graduate in the second semester of the 2024 academic year, selected through systematic random sampling. Data were collected using a questionnaire and analyzed by descriptive statistics and structural equation modeling (SEM). The research findings were as follows:

The causal factors affecting student retention included goal commitment, academic integration, social integration, self-efficacy, and participation behavior. Goal commitment was found to have the strongest direct effect on retention ($B = 0.62, p < .001$). 1) The developed model demonstrated a clear structure, particularly the indirect effect of self-efficacy on retention through goal commitment ($B = 0.41, p < .001$), and the indirect effect of participation behavior on retention through goal commitment ($B = 0.28, p < .01$). 2) The model showed a good fit with the empirical data ($\chi^2 = 94.75, df = 82, p = 0.16, GFI = 0.95, AGFI = 0.91, CFI = 0.98, RMSEA = 0.031$). 3) The findings of this research can be applied to formulate policies or strategies to enhance student retention in the non-formal and informal education system.

Keywords: Student Retention, Goal Commitment, Academic Integration, Self-Efficacy, Causal Model

บทนำ

การศึกษานับเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคลและระดับประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังต่อระบบการศึกษาที่ต้องไม่เพียงให้ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ควบคู่กัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่ยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่องคือ การที่นักเรียนและนักศึกษาจำนวนหนึ่งต้องหลุดออกจากระบบกลางคัน ทำให้เกิดความสูญเปล่าทางงบประมาณและไม่บรรลุวัตถุประสงค์เชิงนโยบายด้านการศึกษา (สิริกุล รัตนมณี, 2561) การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยถือเป็นทางเลือกที่สำคัญในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับกลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดในชีวิต เช่น ผู้ใหญ่ คนทำงาน หรือผู้ที่ต้องการศึกษาควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพ วรรณวีร์ บุญคุ้ม และคณะ (2559) แต่ถึงแม้ว่าจะมีช่องทางดังกล่าวรองรับแล้ว กลับยังคงพบว่ามีอัตราการจบการศึกษาที่ต่ำอย่างน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่เรียนผ่านระบบของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาว หากประเทศไทยสามารถเพิ่มจำนวนผู้จบการศึกษาให้มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นได้ จะส่งผลให้เศรษฐกิจไทยเติบโตเพิ่มขึ้นเกือบ 3% ต่อปีในระยะยาว เนื่องจากรายได้ตลอดช่วงชีวิตของผู้มีการศึกษาจะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของการหลุดออกจากระบบการศึกษาพบว่า มีหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของนักเรียน อาทิ ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Spady, 1970), การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Astin, 1975) และสภาพแวดล้อมทางสถาบัน (Bean, 1980) โดยงานวิจัยภายหลังยังคงอ้างอิงถึงทฤษฎีเหล่านี้เพื่อตรวจสอบปัญหาการคงอยู่ของนักศึกษา เช่น งานของ Metz (2004) ที่ชี้ว่าแนวคิดเหล่านี้ยังมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยในการคงอยู่ในระบบการศึกษา อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีของ Vincent Tinto (1975) มักถูกมองว่าเป็นผลงานบุกเบิกที่วางรากฐานสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมการคงอยู่ของนักเรียนในระบบการศึกษา โดยเน้นว่าการบูรณาการทางวิชาการและสังคม รวมถึงความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเรียนต่อหรือออกกลางคัน

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลดังกล่าวกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้แนวคิดของ Tinto, Astin และ Bean ผนวกกับหลักการด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีอะไรบ้าง
2. โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้มีลักษณะอย่างไร
3. โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีความสอดคล้อง กับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัย ได้มีการลำดับปัจจัยเชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่างๆ สามารถ อธิบายเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ จากแบบจำลองสมมติฐาน ได้ดังนี้
  - 1.1 ปัจจัยการบูรณาการทางวิชาการส่งผลทางตรงและทางอ้อมผ่าน ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ไปยังการคงอยู่
  - 1.2 ปัจจัยการบูรณาการทางสังคมส่งผลทางตรงและทางอ้อมผ่าน ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ไปยังการคงอยู่
  - 1.3 ปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลทางตรงและทางอ้อมผ่าน ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางสังคม การบูรณาการทางวิชาการ ไปยังการคงอยู่
  - 1.4 ปัจจัยพฤติกรรมมีส่วนร่วมส่งผลทางตรงและทางอ้อมผ่าน การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม ไปยังการคงอยู่
  - 1.5 ปัจจัยความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายส่งผลทางตรงต่อ การคงอยู่
2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้อง กลมกลืน กับข้อมูลเชิงประจักษ์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการคงอยู่ของนักศึกษา (Student Persistence) แนวคิดเกี่ยวกับ “การคงอยู่” (Persistence) หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันเดิมจนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร โดยไม่ออกกลางคันหรือย้ายสถานศึกษาไปยังสถาบันอื่น ซึ่งมีความหมายผกผันกับคำว่า “การออกกลางคัน” (Dropout) ที่หมายถึงการพ้นสภาพจากการเป็นนักศึกษาก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ ลาออก หรือถูกให้ออกจากระบบ (ตามนิยามเชิงระบบ)

Reason (2009) อธิบายเพิ่มเติมว่า แนวคิดเรื่อง “การคงอยู่” และ “การรักษานักศึกษาไว้” (Retention) แม้จะมีความเกี่ยวข้องกันแต่แตกต่างกันในระดับโครงสร้าง กล่าวคือ การรักษานักศึกษาเป็นปรากฏการณ์ขององค์กรที่มีเป้าหมายในการลดอัตราการหลุดออกจากระบบ ขณะที่ “การคงอยู่” เป็นมิติส่วนบุคคลที่สะท้อนความพยายามของนักศึกษาในการบรรลุเป้าหมายการศึกษาของตนเอง ดังนั้น การที่นักศึกษาสำเร็จการศึกษาจากสถาบันใดสถาบันหนึ่งไม่จำเป็นต้องเกิดจากการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันเดียวตลอดระยะเวลาการศึกษา

Berger และ Lyon (2005) ชี้ให้เห็นว่า ก่อนช่วงปลายทศวรรษ 1990 แนวคิด “Retention” และ “Persistence” มักถูกใช้แทนกันในงานวิจัยด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษารุ่นใหม่ที่เข้าเรียนในหลายสถาบันเพื่อให้ได้รับวุฒิการศึกษา นักวิชาการเริ่มแยกความหมายระหว่าง “การรักษาไว้ในสถาบัน” กับ “ความพากเพียรต่อเป้าหมายของนักศึกษา” ได้ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีของนักศึกษาที่มาจากกลุ่มรายได้ต่ำ ชนชั้นแรงงาน หรือเป็นนักศึกษารุ่นแรก (first-generation) ที่มักมีเส้นทางการศึกษาไม่ต่อเนื่องแต่มีความพยายามในการสำเร็จการศึกษาผ่านระบบหลังมัธยมศึกษาอย่างหลากหลาย

การคงอยู่มีมิติเชิงระบบ (Retention) และมิติเชิงบุคคล (Persistence) ที่ควรแยกพิจารณาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน การศึกษาที่ผ่านมาเน้นการวิเคราะห์นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา และในบริบทของประเทศตะวันตกเป็นหลัก ขณะที่งานวิจัยในประเทศไทย โดยเฉพาะในระบบการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยยังมีจำกัด งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ด้วยการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาในบริบทของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการในระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลายมากขึ้น

แบบจำลองเชิงประจักษ์ของการคงอยู่ของนักศึกษา แนวคิดการคงอยู่ของนักศึกษา (Student Persistence) เป็นหัวข้อสำคัญในการศึกษาด้านการศึกษาระดับสูงมาหลายทศวรรษ โดยเฉพาะหลังการเสนอแบบจำลองของ Vincent Tinto (1975) ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการอธิบายกลไกการคงอยู่ของนักศึกษาในระบบการศึกษา โดยมีพื้นฐานแนวคิดจากทฤษฎีการฆ่าตัวตายของ Durkheim ที่ชี้ว่า หากบุคคลขาดความรู้สึกผูกพันกับสังคม จะนำไปสู่การแยกตัวและการตัดขาดจากระบบ เช่นเดียวกับนักศึกษาที่ขาดความรู้สึกผูกพันกับสถาบัน ย่อมมีแนวโน้มออกจากระบบก่อนสำเร็จการศึกษา

1. โครงสร้างของแบบจำลอง Tinto เสนอองค์ประกอบสำคัญของการคงอยู่ไว้ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยเบื้องต้นของนักศึกษา (Pre-entry Attributes): เช่น พื้นฐานครอบครัว ผลการเรียน และแรงจูงใจ (2) การบูรณาการทางวิชาการและสังคม (Academic and Social Integration): ซึ่งเป็นหัวใจของแบบจำลอง (3) ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายและสถาบัน (Subsequent Commitment): ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเรียนต่อหรือออกกลางคัน

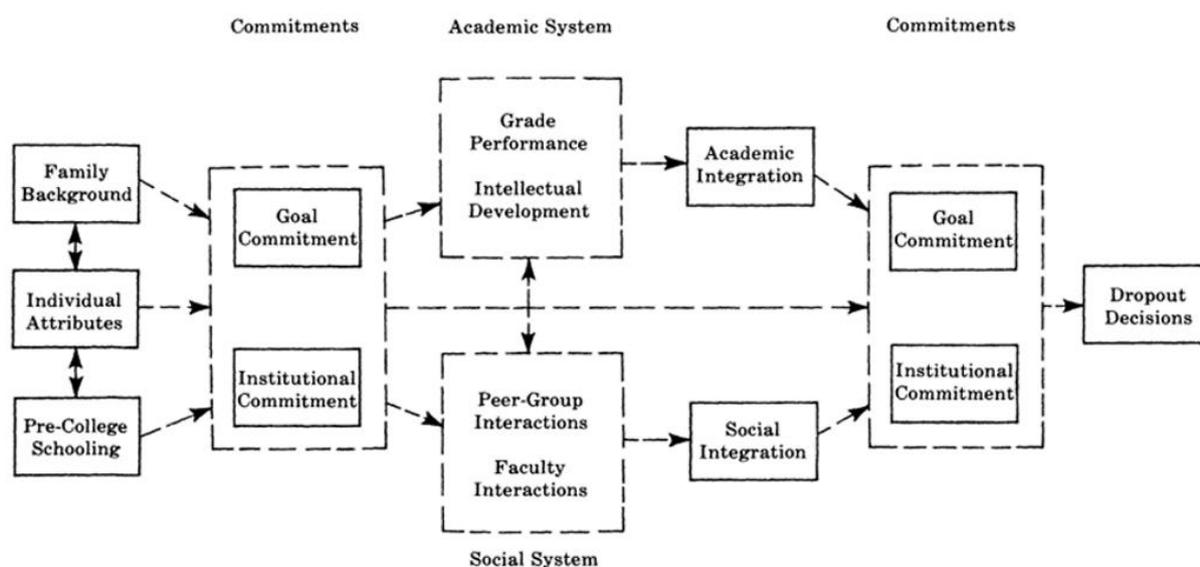
การบูรณาการทางพฤติกรรม Bean (1980, 1981) ได้พัฒนาแบบจำลองที่เชื่อมโยงทฤษฎีองค์กรกับพฤติกรรมของนักศึกษา โดยเสนอว่า การลาออกของนักศึกษาสามารถเทียบเคียงกับการลาออกจากงาน และ

ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านทัศนคติ ความพึงพอใจ และแรงสนับสนุนภายนอก เช่น ปัจจัยทางการเงินและครอบครัว

การบูรณาการมุมมองเชิงสถาบัน Pascarella (1986) ขยายแบบจำลองของ Tinto โดยเพิ่มมุมมองของ “หลายสถาบัน” แทนการเรียนรู้แบบสถาบันเดียว และเน้นว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ ทั้งในและนอกห้องเรียน ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจและการคงอยู่ นอกจากนี้ แนวคิดของ Cabrera et al. (1993) ยังรวมแบบจำลองของ Tinto และ Bean เข้าด้วยกันเพื่ออธิบายความคงอยู่ในระดับวิทยาลัย 2 ปีและในกลุ่มนักศึกษาชนกลุ่มน้อยได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น

แบบจำลองของ Tinto เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยอธิบายพฤติกรรมการคงอยู่ของนักศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยมีการบูรณาการปัจจัยพื้นฐานของผู้เรียน ความผูกพันทางวิชาการและสังคม และแรงจูงใจในการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมามุ่งเน้นบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศตะวันตก และยังมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้กับนักศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประเทศไทย ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงนำแนวคิดของ Tinto ร่วมกับแนวคิดด้าน Self-Efficacy และการมีส่วนร่วมของ Astin มาพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุเพื่ออธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาในบริบทดังกล่าวอย่างเหมาะสม

ภาพที่ 1 โมเดลแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของ Tinto

แนวคิดของ Tinto นับเป็นรากฐานสำคัญในการทำความเข้าใจกลไกของการคงอยู่ของนักศึกษา โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับระบบวิชาการและระบบสังคม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาล่าสุดในช่วงปี 2020–2023 พบว่า ยังมี “ช่องว่างของความรู้” อยู่ในด้านการประยุกต์ใช้แบบจำลองของ Tinto กับกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในบริบทของ ระบบการศึกษาทางเลือก เช่น การศึกษานอกระบบ และกลุ่มที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม งานวิจัยนี้จึงมุ่งนำแนวคิดของ Tinto มาบูรณาการกับบริบทของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อสร้างโมเดลเชิงสาเหตุที่สามารถตอบโจทย์เชิงนโยบายและการจัดการศึกษาในระดับปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการทางสังคม (Social Integration) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่อธิบายปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันการศึกษา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อระดับความผูกพันและ

ความตั้งใจที่จะคงอยู่ในระบบการศึกษาจนสำเร็จการศึกษา (Spady, 1971; Tinto, 1975) หากนักศึกษาขาดความรู้สึกเชื่อมโยงกับสถาบัน ก็มีแนวโน้มจะออกกลางคันเพิ่มขึ้น

Spady (1970) เสนอว่า การบูรณาการทางสังคมเกิดขึ้นเมื่อทัศนคติ บุคลิกภาพ และความสนใจของนักศึกษา มีความสอดคล้องกับแนวปฏิบัติ ค่านิยม หรือบรรทัดฐานของสถาบัน และได้รับการยอมรับจากเพื่อนหรือบุคลากรในมหาวิทยาลัย การมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและการได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและคณาจารย์ช่วยให้เกิดความรู้สึก “เป็นส่วนหนึ่งของสังคม” ซึ่งถือเป็นการบูรณาการทางสังคม

Tinto (1975) ได้ขยายแนวคิดดังกล่าวโดยอธิบายว่า เมื่อนักศึกษาเข้าสู่สถาบันการศึกษา พวกเขาจะนำคุณลักษณะพื้นฐานติดตัวมาด้วย เช่น ค่านิยม ความเชื่อ หรือภูมิหลัง และเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน ความสามารถในการปรับตัวและสร้างความกลมกลืนกับระบบสังคมของสถาบันจะเป็นตัวกำหนดระดับของการบูรณาการทางสังคม Tinto แบ่งแนวทางของการบูรณาการทางสังคมออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) การมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการกับเพื่อนนักศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 3) การปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และบุคลากรของสถาบัน

ความสัมพันธ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ส่งผลให้เกิดการสื่อสารทางสังคม ความผูกพันเป็นกลุ่ม และการรับรู้ถึงการได้รับการสนับสนุน ซึ่งทั้งหมดเป็น “รางวัลทางสังคม” ที่ช่วยหล่อหลอมทัศนคติและแรงจูงใจในการศึกษาต่อ

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของแอสติน (Astin's Theory of Student Involvement)

Alexander W. Astin (1984) ได้พัฒนา “ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา” (Student Involvement Theory) โดยมีรากฐานมาจากการวิจัยระยะยาวเกี่ยวกับความผูกพันของนักศึกษามหาวิทยาลัย (Astin, 1975) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จทางการศึกษาของนักศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงทรัพยากรหรือปัจจัยแวดล้อมของสถาบันเท่านั้น หากแต่พึ่งพา “ระดับของพฤติกรรมการมีส่วนร่วม” ที่นักศึกษาแสดงออกระหว่างการศึกษาก็เป็นหลัก

แนวคิดหลักและสมมุติฐานสำคัญ Astin นิยามว่า การมีส่วนร่วม (Involvement) หมายถึง พฤติกรรมที่นักศึกษาใช้เวลาและพลังงานในการมีส่วนร่วมทั้งด้านวิชาการและชีวิตในมหาวิทยาลัย ซึ่งแสดงผ่านการเข้าเรียน สอบถามอาจารย์ มีส่วนร่วมในชมรม หรือกิจกรรมนักศึกษา ฯลฯ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานสำคัญว่า “ยิ่งนักศึกษามีระดับของการมีส่วนร่วมสูงเท่าใด ก็จะมีแนวโน้มประสบความสำเร็จทางการเรียน และมีความตั้งใจศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษามากขึ้น” (Astin, 1984, 2014) แอสตินยังเน้นว่าการขาดการมีส่วนร่วม เช่น การไม่เข้าเรียน หรือการไม่มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์หรือเพื่อนนักศึกษา เป็นสัญญาณของการเสี่ยงต่อการลาออกกลางคัน

การเปรียบเทียบกับทฤษฎีของ Tinto

ตารางเปรียบเทียบแนวคิดของ Astin และ Tinto แสดงให้เห็นว่า Astin มุ่งเน้นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ในขณะที่ Tinto ให้ความสำคัญกับกระบวนการบูรณาการทั้งทางวิชาการและสังคม ดังสรุปได้ดังนี้

หัวข้อ	<i>Astin (1984) – Student Involvement Theory</i>	<i>Tinto (1975, 1993) – Student Departure Theory</i>
จุดเน้น	พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม (Student Behavior)	การบูรณาการทางวิชาการและสังคม (Integration)
ปัจจัยหลัก	เวลาและพลังงานที่ทุ่มเทให้กับกิจกรรม	การมีปฏิสัมพันธ์กับระบบมหาวิทยาลัย
ผลลัพธ์	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจ	การคงอยู่ หรือ การลาออก (Persistence/Dropout)
ระดับการวิเคราะห์	ปัจเจกบุคคล	ปัจเจกบุคคล + บริบทสถาบัน

ในการสนับสนุนแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของแอสติน งานวิจัยและแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่านได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของนักศึกษาในสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยว่าเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความคงอยู่ในระบบการศึกษา Bean (1983) ได้เสนอว่าการมีปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษากับอาจารย์ ตลอดจนเวลาที่นักศึกษาใช้ในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจที่จะศึกษาต่อหรือออกจากสถาบัน กล่าวคือ นักศึกษาที่มีความผูกพันกับสถาบันผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและความสัมพันธ์กับบุคลากรทางการศึกษาจะมีแนวโน้มที่จะคงอยู่ในระบบการศึกษาได้มากกว่า Paulsen และ St. John (1997) ได้นำเสนอโมเดลแนวคิดที่ผสมผสานการรับรู้ของนักศึกษาต่อบริบททางการเงินและพฤติกรรมภายในสถาบัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของนักศึกษา โดยเฉพาะเมื่อพฤติกรรมและการรับรู้ของนักศึกษาปรับเปลี่ยนไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระหว่างการศึกษา Kuh และคณะ (1991) ได้กล่าวถึงบทบาทของการมีส่วนร่วมว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่ด้อยโอกาส เช่น นักศึกษาชาวแอฟริกันอเมริกัน การที่นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทั้งเพื่อนร่วมชั้นและอาจารย์ รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดโดยมหาวิทยาลัย ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภักดีต่อสถาบัน

จากการสนับสนุนของนักวิชาการข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดของแอสตินเกี่ยวกับ “พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม” ไม่เพียงแต่สอดคล้องกับมิติทางทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ได้รับการยืนยันเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของปัจจัยด้านพฤติกรรมต่อการคงอยู่และความสำเร็จของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จากสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษาระดับจังหวัดปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้น 1,645 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง อ้างอิงจากแนวคิดของ Hair et al. (2010) ที่เสนอว่า การวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ควรใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10–20 หน่วยต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า โดยในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่สังเกตได้รวมทั้งสิ้น 12 ตัวแปร จึงควรกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำไว้ที่ 240 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อรองรับอัตราการตอบกลับที่อาจไม่ครบถ้วน ซึ่งโดยเฉลี่ยมักมีประมาณร้อยละ 80 ของแบบสอบถามที่แจกจ่าย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 387 คน เพื่อให้มั่นใจว่าจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาจะไม่น้อยกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ และส่งผลให้การวิเคราะห์โมเดลมีความแม่นยำและแข็งแกร่งยิ่งขึ้น.

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา : แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสู่การกำหนดโครงสร้างและนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัย และสร้างข้อคำถามตามตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับตัวแปรแต่ละด้าน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รวมถึงการทดสอบเชิงสถิติ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา เกรดเฉลี่ย และจำนวนภาคเรียนที่เข้าศึกษา รวมถึงคำถามว่าผู้ตอบคาดว่าจะจบการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 หรือไม่ รวมทั้งหมด 5 ข้อ เป็นลักษณะการเลือกตอบแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และการเติมข้อมูล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตน และพฤติกรรมมีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล: ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนและเป็นระบบ ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยการส่งแบบสอบถามด้วย Google form ไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากจำนวนนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่คาดว่าจะจบในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 387 คน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้นจำนวน 338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.33 ของแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไปการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา ได้แก่ การบูรณาการทางวิชาการ (AIT) การบูรณาการทางสังคม (SIT) การรับรู้ความสามารถของตน (SE) พฤติกรรมมีส่วนร่วม (PBO) ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย (GCM) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญที่สุดต่อการคงอยู่คือ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย (GCM) ($\beta = 0.143$, $p < .01$) ขณะที่ พฤติกรรมมีส่วนร่วม (PBO) มีอิทธิพลทางตรงต่อ GCM สูงที่สุด ($\beta = 0.603$) ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของการมีส่วนร่วมในการเสริมแรงจูงใจภายใน ส่วน การบูรณาการทางวิชาการ (AIT) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการคงอยู่ผ่าน GCM แม้ว่าผลทางตรงจะเป็นลบ โดยอธิบายได้ว่า นักศึกษากลุ่มนี้อาจเผชิญข้อจำกัดทางวิชาการแต่ได้รับแรงสนับสนุนจากปัจจัยอื่นแทน

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2. เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา ผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุแสดงให้เห็นว่า โครงสร้างของโมเดลมีความครอบคลุมและมีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการแนวคิดจาก Tinto (1993), Astin (1984) และ Bean & Eaton (2000) ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 3 เส้นทางหลัก ดังนี้

SE → AIT, GCM → Persistence การรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลต่อการบูรณาการทางวิชาการและความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ซึ่งส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา

PBO → AIT, SIT → GCM → Persistence พฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการบูรณาการทั้งทางวิชาการและทางสังคม ซึ่งมีผลต่อความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย และนำไปสู่การคงอยู่

SIT → GCM → Persistence การบูรณาการทางสังคม โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและครู ส่งผลต่อความผูกพันและความมุ่งมั่นในการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย (GCM) ทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลางที่เชื่อมโยงปัจจัยต้นทางกับผลลัพธ์ของการคงอยู่ในระบบการศึกษา โดยโครงสร้างโมเดลสะท้อนถึงแนวคิดแบบองค์รวมของ Tinto ที่ผสมผสานปัจจัยทางจิตวิทยา สังคม และวิชาการไว้อย่างสอดคล้อง

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลแสดงให้เห็นว่า โมเดลเชิงโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเยี่ยม โดยมีค่า Chi-square = 26.936, df = 25, p = 0.359 CFI = 1.000 TLI = 0.999 RMSEA = 0.016 SRMR = 0.014 โดยค่าทั้งหมดเป็นไปตามเกณฑ์ที่ชี้ถึงความเหมาะสมของโมเดล (Excellent Fit) ตามเกณฑ์ของ Hu & Bentler (1999) และ Hair et al. (2010) แสดงให้เห็นว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายพฤติกรรมและความตั้งใจของนักศึกษาในการคงอยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เชิงวิชาการและเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

อภิปรายผล

ผลการศึกษานี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างปัจจัย ด้านจิตวิทยา สังคม และวิชาการ ที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถอภิปรายผลแยกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา โดย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตน และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะตัวแปร "ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย" ทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลางที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Tinto (1975) ที่เสนอว่าความมุ่งมั่น (commitment) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอยู่หรือออกจากระบบการศึกษา ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการเรียนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องก็มีอิทธิพลโดยตรงสูงสุดต่อความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ซึ่งตรงกับทฤษฎีของ Astin (1984) ที่กล่าวว่าระดับของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาการเรียนรู้และความสำเร็จทางการศึกษา ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การบูรณาการทางวิชาการมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย แม้ว่าผลทางตรงจะเป็นลบ ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงระบบของผู้เรียนที่มีลักษณะพิเศษ เช่น เรียนแบบนอกระบบ หรือไม่มีโอกาสบูรณาการเข้ากับวิชาการได้เต็มที่ การตีความในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bean (1980) ที่ชี้ว่า บริบทของสถาบันและข้อจำกัดทางภายนอก เช่น การทำงานหรือภาระครอบครัว มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจคงอยู่ของนักศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาโมเดลเชิงโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้มีโครงสร้างที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบของปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของตัวแปรความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงปัจจัยต้นทางกับผลลัพธ์ ซึ่งตรงกับแนวคิดแบบองค์รวมของ Tinto (1993) และแนวทางของ Bean & Eaton (2000) ที่เน้นการบูรณาการทั้งปัจจัยภายใน (Internal Motivation) และปัจจัยภายนอก (Institutional and Social

Support) เพื่อส่งเสริมความคงอยู่ของนักศึกษา นอกจากนี้ โมเดลยังแสดงให้เห็นว่า การรับรู้ความสามารถของตนเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างการบูรณาการทั้งทางวิชาการและสังคม และส่งผลต่อการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Self-Efficacy ของ Bandura (1997) และสนับสนุนผลการศึกษาของ Graunke & Woosley (2005) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีแนวโน้มตั้งเป้าหมายและคงอยู่ในระบบการศึกษาสูงกว่า

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องต่าง ๆ แสดงว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับดีเยี่ยม ซึ่งสะท้อนถึงการออกแบบโมเดลที่ครอบคลุมและตอบโจทย์ในเชิงวิชาการและการบริหารจัดการเชิงนโยบาย โดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีความหลากหลายในด้านพื้นฐานโอกาส และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่แสดงให้เห็นว่าการคงอยู่ของนักศึกษา (Persistence) เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการแบบองค์รวม ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของหลายปัจจัยทั้งในระดับจิตวิทยา พฤติกรรม และสังคม โดยมี “ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย” (Goal Commitment) ทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลางสำคัญ ปัจจัยต้นทาง ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน (Self-Efficacy) และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Participation Behavior) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย รวมทั้งมีอิทธิพลผ่านการบูรณาการทางวิชาการและสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยสร้างแรงจูงใจภายในให้ผู้เรียนพากเพียรและไม่ละทิ้งการศึกษา ด้านการบูรณาการทางวิชาการและทางสังคม ทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนที่เสริมสร้างการมีเป้าหมายชัดเจน โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับครูและเพื่อนมีบทบาทสำคัญต่อความผูกพันกับระบบการศึกษา องค์ความรู้ที่ได้แสดงให้เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำไปใช้พัฒนาแนวทางสนับสนุนนักศึกษากลุ่มเสี่ยงในการรักษาตนให้อยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการคงอยู่ ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การรับรู้ความสามารถของตน การบูรณาการทางวิชาการและสังคม และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะตัวแปร “ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย” ทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลางที่เชื่อมโยงทุกปัจจัยเข้าสู่ผลลัพธ์การคงอยู่ ผลการตรวจสอบโมเดลพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเยี่ยม ทั้งนี้ องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้พัฒนานโยบายการส่งเสริมนักศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเน้นการสร้างแรงจูงใจ ความเชื่อมั่น และความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระยะยาวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ หรือสถานศึกษา สังกัด ควรนำผลการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของ “พฤติกรรมการมีส่วนร่วม” และ “ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย” ไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักศึกษาเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้และมีเป้าหมายที่ชัดเจน และควรจัดให้มีระบบให้คำปรึกษาและระบบติดตามผู้เรียนที่เข้มแข็ง โดยเน้นสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นใน

ตนเองของนักศึกษา รวมถึงพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาการและสังคมที่เอื้อต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนร่วมชั้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 สถานศึกษาควรนำโมเดลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญ และนำโมเดลนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือประเมินความเสี่ยงของการออกกลางคันของนักศึกษา เพื่อออกแบบมาตรการป้องกันหรือแนวทางช่วยเหลือที่เหมาะสม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ผู้บริหารและนักวิจัยสามารถใช้โมเดลนี้ในการวางแผนการวิจัยต่อยอดหรือพัฒนาเครื่องมือประเมินการคงอยู่ในกลุ่มนักศึกษาต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ และโมเดลนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนานโยบายสนับสนุนด้านการศึกษาในระดับพื้นที่หรือระดับประเทศ โดยเฉพาะในระบบการศึกษานอกระบบที่ต้องการกลไกช่วยลดอัตราการออกกลางคัน.

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยแบบติดตามผล (Longitudinal Study) เพื่อตรวจสอบว่า ปัจจัยที่พบว่ามีอิทธิพลต่อการคงอยู่จะมีความคงที่หรือเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป และสามารถพยากรณ์แนวโน้มของการสำเร็จการศึกษาได้อย่างแม่นยำ

2.2 ควรพัฒนาเครื่องมือประเมินหรือระบบสนับสนุนแบบดิจิทัล (เช่น dashboard หรือระบบเตือนความเสี่ยง) ที่สามารถประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมหรือระดับความเสี่ยงของการออกกลางคันของนักศึกษาได้แบบเรียลไทม์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- สิริกุล รัตนมณี. (2018). การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยการออกกลางคัน. *วารสารวิจัยร่วมไพพรรณี*, 12(3), 124-134.
- วรรณวีร์ บุญคุ้ม, พจนา บุญคุ้ม, & วิสูตร โพธิ์เงิน. (2016). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของ ครูคน. *ตำบลในภูมิภาคตะวันตกเพื่อ พัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน*. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(3), 840-856.
- Astin, A. W. (1975). *Preventing students from dropping out*. Jossey-Bass.
- Astin, A. W. (1984). Student involvement: A developmental theory for higher education. *Journal of College Student Personnel*, 25(4), 297-308.
- Astin, A. W. (2014). Student involvement: A developmental theory for higher education. In *College student development and academic life* (pp. 251-262). Routledge.
- Berger, J. B., & Lyon, S. C. (2005). Past to present: A historical look at retention. *College student retention: Formula for student success*, 1, 1-30.
- Bean, J. P. (1980). Dropouts and turnover: The synthesis and test of a causal model of student attrition. *Research in higher education*, 12, 155-187.
- Bean, J. P. (1981). The Synthesis of a Theoretical Model of Student Attrition.
- Kuh, G. D., Schuh, J. H., & Whitt, E. J. (1991). Some good news about campus life: How “involving colleges” promote learning outside the classroom. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 23(5), 48-55.
- Metzner, B. S., & Bean, J. P. (1987). The estimation of a conceptual model of nontraditional undergraduate student attrition. *Research in higher education*, 27, 15-38.

- Pascarella, E. T. (1986). Long-Term Persistence of Two-Year College Students. ASHE 1986 Annual Meeting Paper.
- Paulsen, M. B., & St. John, E. P. (1997). The financial nexus between college choice and persistence. *New Directions for Institutional Research*, 1997(95), 65-82
- Reason, R. D. (2009). An examination of persistence research through the lens of a comprehensive conceptual framework. *Journal of college student development*, 50(6), 659-682.
- Spady, W. G. (1970). Dropouts from higher education: An interdisciplinary review and synthesis. *Interchange*, 1(1), 64-85.
- Tinto, V. (1975). Dropout from higher education: A theoretical synthesis of recent research. *Review of educational Research*, 45(1), 89-125.